

משה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו שיתקדשו ישראל מג' מדרגות שלא לשמה ויקבלו את התורה בשבת בלתי לה' לבדו

לשום תועלת עצמו זה נקרא בבחינת זכר. וזהו שאמר משה רבינו ע"ה אל תגשו אל אשה, רצונו לומר שלא תעבדו את ה' בבחינת אשה על מנת שתקבלו שכר, רק כדי לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא וברוך שמו".

ויש להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, כי לכאורה יש לתמוה ממה ששינוי בגמרא (פסחים כ:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". הרי מבואר מזה שגם עסק התורה על מנת לקבל פרס הוא דבר טוב, כי מתוך שלא לשמה יבוא אחר כך לעסוק בתורה לשמה, הנה כי כן למה הזהיר משה רבינו את ישראל בשעת מתן תורה: "אל תגשו אל אשה", שלא יקבלו את התורה על מנת לקבל פרס בבחינת אשה, כי אם שלא על מנת לקבל פרס בבחינת איש.

ונראה לבאר דבריו הקדושים על פי מה שלמדנו יסוד גדול בעבודת ה', כי הן אמת שמצינו כמה פעמים שהתירו חכמינו ז"ל בדיעבד אפילו דברים שאין ראוי לעשות לכתחילה, אולם כאשר מבקש אדם לחנוך דבר חדש בעבודת ה', צריך שישתדל בכל כוחו לקיים מצוה זו בתכלית ההידור והשלימות.

והטעם לכך הוא, כי כל דבר נמשך אחרי היסוד שהוא התחלת הבנין, ואם היסוד חלש אז כל הבנין שנבנה עליו יהיה חלש, לכן בהכרח לבנות את היסוד כסלע איתן, כי אז כל הבנין שיבנה עליו יעמוד איתן על יסוד מוצק. וזהו שכתוב (תהלים קיא-י): "ראשית חכמה יראת ה'", כי היראה היא יסוד כל התורה, כמו ששינוי במשנה (אבות פ"ג מ"ט): "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת".

השיג מזה שהקב"ה התכוון שיקדשו עצמם בשני ימים שלמים, חוץ מיום ד' בבוקר שכבר עבר הלילה, דהיינו שיקדשו עצמם ביום ה' וביום ו' בשבת, כדי שתינתן התורה רק ביום השבת.

וכתבו התוספות (שם ד"ה היום כמחר) כי ממה שאמרו בגמרא: "יום אחד הוסיף משה מדעתו", משמע כי מה שדרש להקיש "היום כמחר" אין זו דרשה גמורה כי אם אסמכתא בעלמא, לכן מה שהוסיף יום אחד נחשב שעשה כן "מדעתו", אבל אם זו דרשה גמורה הרי לא הוסיף מדעתו כי אם מדעת תורה.

אמנם לפי זה צריך ביאור מדוע באמת הוסיף משה יום אחד מדעתו. ומצינו ביאור על כך ב"עבודת ישראל" למגיד הקדוש מקוז'ניץ זי"ע (שבועות): "כי משה רבינו ע"ה היה רוצה שנקבל התורה ביום שבת קודש, כי יום קדוש הוא ומרומם ונשא, וכוונתו היתה כיון שיקבלו ישראל את התורה בקדושה הנפלאה זאת, ישמרו ויקיימו אותה לעולם ולעולמי עולמים".

"אל תגשו אל אשה" על מנת לקבל פרס

כעבדא קמיה מאריה נראה להרחיב ולהשתעשע בביאור דבריו הקדושים, מדוע באמת רצה משה רבינו שיקבלו ישראל את התורה ביום השבת, ולמה על ידי שיקבלו את התורה בשבת: "ישמרו ויקיימו אותה לעולם ולעולמי עולמים", על פי מה שכתב ב"עבודת ישראל" עוד (שם) לפרש בדרך עבודה הפסוק הנ"ל:

"ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה. דהנה העובד ה' על מנת לקבל פרס נקרא במדרגת אשה בחינת מקבל כאשה, אבל העובד לה' כדי לעשות נחת רוח להקב"ה ולא

לקראת שבת קודש הבאה עלינו לטובה פרשת יתרו, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, להתבונן בהכנתם של ישראל להתקדש לקראת מתן תורה, כמו שכתוב (שמות יט-י): "ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. והיו נכונים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני".

והנה בכתוב זה מבואר בפירושו שצוה הקב"ה שיקדשו עצמם שני ימים "היום ומחר", כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם לתת להם את התורה. אולם חכמינו ז"ל מגלים לנו בגמרא (שבת פז.) [לפי שיטת רבי יוסי שהלכה כמותו], כי מה שאמר הקב"ה למשה: "וקדשתם היום ומחר", היה ביום רביעי בשבת.

נמצא לפי זה כי מתן תורה לישראל ביום השלישי היה ראוי להיות ביום שישי בשבת, אולם למעשה: "יום אחד הוסיף משה מדעתו", שיקדשו עצמם שלשה ימים, כמו שכתוב (שם טו): "ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה", והסכים הקב"ה עמו שלא ירד על הר סיני כי אם אחרי שלשה ימים.

ומפרש בגמרא מה גרם למשה להוסיף יום אחד מדעתו, משום שדרש מה שאמר לו הקב"ה: "וקדשתם היום ומחר - היום כמחר, מה למחר לילו עמו, אף היום לילו עמו". פירושו, ממה שאמר לו הקב"ה ביום ד' בבוקר אחרי שכבר עבר הלילה: "וקדשתם היום ומחר - היום כמחר", דרש מזה שהקב"ה רוצה שיקדשו עצמם בשני ימים שלמים, שכל אחד מהם כלול מלילה ויום.

הנה כי כן מה "מחר" יש לו לילה עמו, כך "היום" צריך להיות לילה עמו, ומאחר שהקב"ה דיבר אל משה ביום רביעי בבוקר אחרי שכבר עבר הלילה,

מעשה רב מכ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע

יסוד נשגב זה למדנו ממעשה רב אצל כ"ק מרן רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שנזדמן פעם לשמחת בר מצוה שנטל בה חלק גם הגה"ק מטשעבין זצ"ל. בברכת המזון נתכבד הבר מצוה לברך על הכוס. אחרי ברכת המזון בעת שתיית הכוס יין של ברכת המזון, הבחינו במרן מהר"א זי"ע שהוא מלחש להבר מצוה, שישתה את הכוס עד תומה ולא יסתפק ברוב כוס. הדבר הפליא את הגאון מטשעבין ותמה על הוראה זו שהרי מצד ההלכה די בשתיית רוב הכוס.

מרן מהר"א זי"ע הרגיש מיד בפליאתו של הגאון מטשעבין, ופנה אליו: ידועה קושיית ה"פני יהושע" (שבת כא:) מדוע עשה הקב"ה נס לישראל בימי חנוכה, שלא היה בידם אלא פך אחד של שמן טהור שהיה בו להדליק יום אחד ונעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים, הלא מכיון שלפי ההלכה: "טומאה הותרה בציבור", היו יכולים להדליק בשמן טמא, וכלל גדול הוא שאין הקב"ה עושה נס בחינם.

אך התשובה על כך היא, כי היות שהיה צריך לחנוך מחדש את ההיכל אחרי שהיוונים נכנסו להיכל וטימאו הכל, לכן בשעת חינוך ההיכל היה צריך להדליק דוקא בטהרה. כמו כן כוס זה של ברכת המזון שמברך הבר מצוה הוא בגדר חינוך, לכן טוב הדבר שישתה כל הכוס בבחינת מהדרין מן המהדרין ולא יסתפק בשתיית רוב הכוס. אלו דבריו הקדושים.

ויש להעיר כי תירוץ זה על נס חנוכה, מקורו ב"חכמת שלמה" להגה"ק רבי שלמה קלוגר זצ"ל (בגליון השלחן ערוך הלכות חנוכה סימן תרע ס"א): "נראה אפילו למאן דאמר טומאה הותר בציבור, היינו לגוף העבודה דילפינן (פסחים טו:) מאיש נדחה ואין ציבור נדחין, אבל לחנוך בתחילה הבית המקדש, ודאי תחילת החינוך צריך להיות בטהורים... ולכן הוי נס חנוכה שתחילת החינוך יהיה בטהרה, כן נראה לפי עניות דעתי" [וראה ב"שדי חמד" (מערכת חנוכה אות א) שהביא תירוץ זה בשם ה"מראה יחזקאל"].

"וקדשתם היום ומחר" לבטל הפניה של קבלת שכר

מעתה הרווחנו להבין דברי ה"עבודת ישראל", כי הן אמנם שגם עסק תורה וקיום המצוות שלא לשמה הוא טוב, כי מתוך שלא לשמה יבוא לקיים המצוות לשמה, אך כשקיבלו ישראל את התורה לראשונה שהוא היסוד של קיום התורה והמצוות לכל הדורות, היה צריך שקבלה זו תהיה בתכלית

**עבודת ישראל: "הוסיף משה יום אחד מדעתו"
כדי שיקבלו ישראל את התורה בשבת ותתקיים לעד**

**מהרש"א: ישנן ד' אותיות שיש בהן אות למ"ד:
אל"ף גימ"ל דל"ת למ"ד רמז על ד' מדרגות בלימוד התורה**

**אות אל"ף, הלומד כדי שיקראו לו אלוף ורבי,
גימ"ל לשם גמול שכר בעולם הבא, דל"ת כדי להרוויח ולהתפרנס**

**האות למ"ד רומזת על העוסק בתורה לשמה,
כי היא גבוהה מכל האותיות ומראה באצבע כלפי מעלה**

התורה שלא על מנת לקבל פרס: "כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני", לתת את התורה לישראל שלא קיבלו עד הנה, לכן הם צריכים לחנוך את קבלת התורה בתכלית השלימות, ומזה למד משה רבינו לומר לישראל: "אל תגשו אל אשה", לקבל את התורה על מנת לקבל פרס, כי אם לשם שמים לעשות נחת רוח לה'.

ד' מדרגות של עוסקי התורה כנגד ד' אותיות אגד"ל

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שהוסיף משה יום אחד מדעתו, שיקדשו עצמם שלשה ימים לפני קבלת התורה כדי שיקבלו את התורה ביום השבת, על פי הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של המהרש"א על מה ששינוי בגמרא (נדרים סב.): "עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו".

וביאר המהרש"א בחידושי אגדות (ד"ה עשה הדברים) מה שהזכירו ב' דברים בקום ועשה: "עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם", וב' דברים בשב ואל תעשה: "אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו". הנה הדברים בלשון קדשו:

"כי הלימוד נחלק לד' חלקים, והסימן בהם אגד"ל, אלו אותיות שיש למ"ד בכל אחת מהם, האל"ף, הוא הלומד כדי שיקראו רבי ואלוף, הגימ"ל, לשם גמול הבאת שכר בעולם הבא, הדל"ת, כדי לפרנס עצמו [שלא יהיה דל], הלמ"ד, לומד לשמה לשם מצות הלימוד מאהבת ה' שצוהו על כך".

ביאור דבריו הקדושים, כי כאשר נתבונן בכל כ"ב האותיות של האל"ף ב"ת, נראה שיש ביניהן ד' אותיות אג"ד"ל, שכאשר אנו מבטאים את האותיות הללו בשמן: אל"ף, גימ"ל, דל"ת, למ"ד, יש בכל אחת מהן האות למ"ד שהיא רמז על

השלימות בלתי לה' לבדו, כי אם היסוד של קבלת התורה יהיה בתכלית השלימות, אז גם ההמשך של קיום התורה והמצוות יוכל להיות בשלימות.

לכן הזהיר משה רבינו את ישראל: "אל תגשו אל אשה", כי הן אמת שגם תורה שלא לשמה יש בה מעלה גדולה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, אך כעת שאתם מקבלים התורה לראשונה: "אל תגשו אל אשה", שלא תקבלו את התורה על מנת לקבל פרס בבחינת אשה, כי אם לשם שמים שלא על מנת לקבל פרס בבחינת איש.

ויש להוסיף נקודה יקרה, מניין למד משה לומר לישראל: "אל תגשו אל אשה", שייכינו עצמם לקבל את התורה שלא על מנת לקבל פרס בבחינת אשה. ונראה שלמד כן ממה שאמר לו הקב"ה: "לך אל העם וקדשתם היום ומחר... והיו נכונים ליום השלישי", ולא אמר לו: "וקדשתם שיהיו נכונים ליום השלישי", שגם אז היה מובן שיקדשו עצמם שני ימים.

מזה הבין משה רבינו שהקב"ה רמז לו בכך, על מה שכתוב (דברים ז-יא): "ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם". והביא רש"י מה שדרשו בגמרא (עירובין כב.): "היום לעשותם, ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם". והנה כאשר אדם מקיים מצוות כדי לקבל שכר לעולם הבא הרי זה גם כן שלא לשמה, כמו ששינוי במשנה (אבות פ"א מ"ג): "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס".

וזהו שרמז הקב"ה למשה: "וקדשתם היום ומחר", שתקדש את ישראל גם בענין: "היום ומחר", שלא יקבלו את התורה על מנת לקבל פרס בבחינת "היום" לעשותם "ומחר" לקבל שכרם, אלא יקבלו את התורה לשם שמים לעשות נחת רוח להקב"ה. והוסיף הקב"ה לנמק הטעם שצריך לקבל את

יזכה לעסוק בתורה לפחות בבחינת ב' אותיות ג'ל, דהיינו בבחינת אות גימ"ל לשם גמול שכר בעולם הבא, ומתוך שלא לשמה בא לשמה לעסוק בתורה בבחינת אות למ"ד. וזהו שאמר: "גל עיני", לעסוק בתורה לפחות בבחינת ב' אותיות ג'ל, ובזכות זה, ואביטה נפלאות מתורתך".

"חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים"

והנה מה שכתב המהרש"א עוד בענין נפלא זה בחידושי אגדות (עירובין נד: ד"ה משה למד), לבאר מה ששינוי בגמרא (שם) כי בשעת מתן תורה, למד משה עם אהרן מה שלמד מפי הקב"ה ד' פעמים, ואחר כך למדו בניו והזקנים וכל ישראל ד' פעמים: "מכאן אמר רבי אליעזר, חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים, וקל וחומר, ומה אהרן שלמד מפי משה, ומשה מפי הגבורה כך, הדיוט מפי הדיוט על אחת כמה וכמה".

וכתב על זה המהרש"א: "וענינו נראה שאחר שנתחזק להם הלימוד בג' פעמים, יהיה לימוד הד' לימוד אמיתי לשמה, ועל פי מה שכתבנו במסכת נדרים, שהלימוד שלא לשמה הוא בג' דרכים, והד' הוא לימוד לשמה, והסימן שלהן אגד"ל, שאלו ד' אותיות יש להן למ"ד, ובג' פעמים יצא מכלל ג' לימוד שלא לשמה, שיהיה להם הלימוד הד' לשמה".

ויש לומר בזה פרפרת נאה במה שדרשו בגמרא (נדרים לז). מה שאמר משה רבינו לישראל (דברים ד-ד): "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם, וכתוב (שם ה) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה', מה אני חנון אף אתם נמי חנון". לפי האמור יש לומר שרמזו להם בכך: "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם" - "ללמד" דייקא, שתעסקו בתורה לשמה בבחינת אות למ"ד.

יומתק לבאר בזה מה שמפרש בתרגום אונקלוס: "ללמד אתכם - לאלפא יתכון", על פי המאמר הנ"ל: "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". הרי מבואר שצריך לעסוק בתורה אפילו שלא לשמה. ויותר מזה מבואר בהקדמה לספר "תשואות חן" בשם המחבר הרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע, שביאר דקדוק הלשון: "לעולם יעסוק אדם", כי בתחילת דרכו של אדם בעבודת ה', מן הנמנע שיעסוק מיד בתורה ובעבודה לשמה, אלא בהכרח שיעסוק תחילה שלא לשמה, ועל ידי זה יזכה אחר כך שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

נמצא לפי זה כי מתחילה צריך לעסוק בתורה שלא לשמה בבחינת ג' אותיות אג"ד, הנה כי

"וקדשתם היום ומחר" לקבל את התורה לשמה ולא לשם "היום" לעשותם "ומחר" לקבל שכרם

עבודת ישראל: "אל תגשו אל אשה", שלא יקבלו את התורה על מנת לקבל פרס בבחינת אשה

משה רבינו הוסיף יום אחד כדי שיהיה להם ג' ימים להתקדש בג' מדרגות עסק התורה שלא לשמה

משה רבינו רצה שיקבלו ישראל את התורה בשבת שמצד הנשמה היתירה היא מסוגלת לעסוק בתורה לשמה

אותיות אגד"ל, כי לימוד התורה בבחינת ב' אותיות גימ"ל למ"ד הן בעשה טוב שראוי לעסוק בהן, כי הן אמת שאות גימ"ל היא רמז על הלימוד תורה לשם גמול שכר לעולם הבא, אבל מאחר שאין כוונתו לשם עניני העולם הזה, על כך שנינו בגמרא הנ"ל: "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". נמצא כי על ידי שעוסק בתורה בבחינת אות גימ"ל לשם גמול בעולם הבא, יבוא בסוף לעסוק לשמה בבחינת אות למ"ד.

אבל לימוד התורה בבחינת ב' אותיות אל"ף דל"ת הן בשב ואל תעשה, כי העוסק בתורה בבחינת אות אל"ף כדי שיקראוהו רבי ואלוף, וכן אם הוא עוסק בתורה רק בבחינת דל"ת כדי לפרנס עצמו, הרי הוא משתמש עם התורה ליהנות ממנה בעולם הזה, ועל כך שנינו בגמרא (נדרים סב.): "כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם".

לפי זה מפרש המהרש"א כמין חומר מאמר הגמרא הנ"ל (שם), כי כנגד ב' מדרגות של לימוד התורה בבחינת אותיות גימ"ל למ"ד שהן בקום ועשה, על כך אמרו: "עשה דברים לשם פעלים", כדי שתקבל גמול שכרם בעולם הבא, כי מתוך שלא לשמה, "ודבר בהם לשמים", תזכה לעסוק בתורה לשמה.

ואחר כך הזכיר הגמרא ב' מדרגות של לימוד התורה בבחינת אותיות אל"ף דל"ת שהן בשב ואל תעשה, לכן כנגד לימוד התורה בבחינת אות אל"ף כדי שיקראוהו רבי ואלוף, על כך אמר: "אל תעשם עטרה להתגדל בהם", וכנגד לימוד התורה בבחינת אות דל"ת כדי להתפרנס בה, על כך אמר: "ואל תעשם קורדום להיות עודר בו". אלו תוכן דבריו הקדושים.

יומתק לפרש בזה דברי דוד המלך (תהלים קיט-יח): "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". ויש לומר שבגודל ענוותנותו התפלל לה', שאפילו אם יפול לפעמים ביד היצר לעסוק בתורה שלא לשמה,

"לימוד" התורה. והטעם שנתחלקו ד' פעמים למ"ד בד' אותיות הללו הוא, כי יש בהן רמז נפלא על ד' מדרגות של לימוד התורה, ג' אותיות הראשונות אל"ף גימ"ל דל"ת, הן רמז על ג' מדרגות של לומדי תורה שלא לשמה, והאות הד' למ"ד היא רמז על עסק התורה לשמה.

הא כיצד: האות אל"ף שהיא מלשון "אלוף", היא רמז על העוסק בתורה לשם כבוד כדי שיקראו לו רבי ואלוף. האות גימ"ל שהיא מלשון "גמול", היא רמז על העוסק בתורה כדי שיהיה לו גמול ושכר בעולם הבא. האות דל"ת שהיא מלשון "דלות" ועניות, היא רמז על העוסק בתורה משום שהוא דל והוא רוצה להתפרנס מתורתו על ידי שמלמדה לאחרים. ואילו האות למ"ד שהיא מלשון לימוד, היא רמז על העוסק בתורה לשמה בלתי לה' לבדו בלי שום פניה.

והנה מה שכתב המהרש"א כי האות ל' היא רמז על תורה לשמה, אולי כוונתו כי האות ל' היא האות הראשונה בתיבת לשמה. ויש לומר עוד על פי מה שכתב השל"ה הקדוש (תולדות אדם רמזי האותיות אות ל') בשם המקובל האלקי הרמ"ק ב"פרדס רמונים" (שער כא פ"א), כי האות ל' מורכבת מן האות כ' ולמעלה ממנה האות ו', הרי כ"ו שהוא כמספר השם הוי"ה.

והנה כאשר נתבונן בצורת האות ל' נראה, שהיא האות היחידה מכל האל"ף ב"ת שמתפשטת למעלה מכל האותיות, והקו שעולה כלפי מעלה הוא בצורת אצבע כלפי הקב"ה למעלה בשמים. הנה כי כן מבואר היטב הטעם שהאות ל' היא רמז על לימוד התורה לשמה, כי צורת האות מוכיחה שכוונתו של הלומד תורה במדרגה זו היא לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים.

"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"

נחזור לדברי המהרש"א שהוסיף חידוש גדול, בענין ד' מדרגות של לימוד התורה בבחינת ד'

כן מטעם זה כאשר ראה אונקלוס מה שכתוב בתורה: "ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם", אשר מזה עלולים לפרש שצריך לעסוק בתורה רק לשמה בבחינת אות למ"ד, אבל כל זמן שעדיין אינו במדרגה זו אסור לו לעסוק בתורה. לכן מפרש התרגום: "ללמד אתכם - לאלפא יתכון", ללמדנו שאפילו אם לומדים תחילה תורה שלא לשמה בבחינת האות אל"ף, יזכו מתוך שלא לשמה לבוא לשמה ללמוד תורה בבחינת האות למ"ד.

וזהו גם כן הרמז בפסוק הנ"ל: "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה'" - "למדתי" דייקא, תורה לשמה בבחינת האות למ"ד, "כאשר צוני ה'" ולא לשום פניה אחרת. ומפרש התרגום: "חזו דאלפית יתכון", כי בתחילת הדרך צריך ללמוד אפילו שלא לשמה בבחינת אות אל"ף, בכוונה תחילה שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה בבחינת אות למ"ד.

"הוסיף משה יום אחד מדעתו" כדי שיתקדשו בג' מדרגות שלא לשמה

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה שביאר ה"עבודת ישראל", כי משה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו שיתקדשו ישראל שלשה ימים, כדי שיקבלו התורה בשבת קודש ועל ידי זה תתקיים התורה בידם לעולמי עולמים, כי אחרי ששמע מפי הקב"ה: "וקדשתם היום ומחר", שיתקדשו שלא לעסוק בתורה שלא לשמה, אפילו לא בבחינת: "היום" לעשותם "ומחר" לקבל שכרם בעולם הבא, אלא יקבלו את התורה לשמה בלתי לה' לבדו.

מזה למד משה רבינו שהם צריכים להתקדש שלשה ימים, כדי להתגבר על ג' מדרגות לימוד התורה שלא לשמה, לכן הוסיף יום אחד כדי שיתקדשו בג' ימים, ואמר לישראל: "היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה", שתכינו עצמכם שלשה ימים ד' ה' ו', שלא לקבל את התורה על מנת לקבל פרס בבחינת אשה, בשום אחת מג' המדרגות אל"ף גימ"ל דל"ת שלא לשמה, אלא תקבלו את התורה ביום השבת לשמה בבחינת אות למ"ד.

והענין בזה על פי המבואר בגמרא (שבת טו): "נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו". לכן מפאת הנשמה היתירה שהיא חלק אלוך ממעל שמקבל האדם בשבת, יותר קל לו להתגבר על הפניות של הגוף ולעסוק בתורה לשמה בלי שום פניות.

ויש לרמז ענין זה בשיר האלקי לכבוד יום השבת שכבר שר אדם הראשון (תהלים צ-א): "מזמור שיר ליום ה'שבת" ראשי תיבות לשמ"ה, לרמז כי בשבת קודש אפשר לעסוק בתורה ובעבודת ה' לשמה בלי שום פניות.

ועתה בא וראה מה שהמציא הקב"ה לידינו סימוכין נפלא לרעיון נכבד זה, ממה שכתב ב"שפת אמת" [מהרה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעז'אן ז"ע] (פרשת חיי שרה בדיבור הראשון), לפרש רמז הכתוב (בראשית מא-מ): "רק הכסא אגדל ממך", שהוא רמז על שבת קודש שהקב"ה מתעלה ויושב על כסא כבודו, כמו שאנו אומרים (תפלת שחרית לשבת): "לא אל אשר שבת מכל המעשים, ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו".

והנה ד' אותיות אגד"ל במילואן אל"ף גימ"ל דל"ת למ"ד בגימטריא שב"ת. וזהו שרמז לנו הקב"ה בתורה הקדושה: "רק הכסא אגדל ממך", כי בשבת קודש הרמוזה בד' אותיות אגד"ל, מתגדל הקב"ה לשבת על כסא כבודו עכדה"ק. והנה ה"שפת אמת" לא גילה לנו כלל מהו הקשר בין ד' אותיות אגד"ל לשבת קודש.

אולם לפי דברינו יש לומר הרמז בזה, על פי מה שכתב ב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת אמור ד"ה עוד י"ל ביאור): "ועצה יעוצה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ואז מעלה האדם גם לימוד שלא לשמה". מבואר מזה כי כשזוכה האדם לעסוק בתורה לשמה, הרי הוא מתקן בכך כל מה שלמד שלא לשמה. לפי זה יש לומר כי בשבת קודש צריך לעסוק בתורה לשמה, כדי לתקן בכך כל מה שלמד במשך ימות השבוע שלא לשמה.

הנה כי כן זהו שרמזו הקב"ה: "רק הכסא אגדל ממך", כי בזכות ישראל שעוסקים בתורה בשבת קודש לשמה, הם מתקנים כל ד' אותיות אגד"ל אשר במילואן אל"ף גימ"ל דל"ת למ"ד הן בגימטריא שב"ת, ובזכות תיקון נפלא זה מתעלה הקב"ה ויושב על כסא כבודו בשבת קודש, כי ד' אותיות הללו שנתעלו בתורה לשמה נעשו ד' הרגלים של כסא הכבוד.

"הוסיף משה יום אחד מדעתו" שלמד תורה לשם שמים

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שדקדקו חכמינו ז"ל לומר: "הוסיף משה יום אחד מדעתו", על פי מה שכתב ב"דגל מחנה אפרים" (פרשת דברים ד"ה בעבר): "כי ידוע מי שלומד תורה לשמה הוא

בחינת משה סוד הדעת, גם לשמ"ה הוא אותיות למש"ה". וכן כתב ב"תפארת שלמה" (פרשת תרומה ד"ה א"י ונתת אל הארון): "אם האדם זוכה ללמוד תורה לשמה, מתעורר בו כוחו של משה רבינו להיות לו לעזר, כי אותיות לשמ"ה למש"ה".

ובאמת ב"תפארת שלמה" פרשת ויקהל (דיבור הג' על ויקהל משה) מביא ענין זה בשם רבינו האריז"ל:

"ובזה פירשתי הכתוב (דברים לא-א) וילך משה וידבר את הדברים אל כל ישראל, שעמדו הראשונים מה וילך משה. אך הפירוש הוא כן, וילך משה שהלך לעולמו, ואף על פי כן וידבר הדברים האלה, אף שהוא בעולם העליון, הוא הלומד תורה עם כל ישראל, כמו שכתוב בכתבי האריז"ל שמי שלומד תורה לשמה מתלבשת עמו נשמת משה".

וכן הביא הגה"ק החיד"א ב"דבש לפי" (מערכת ל אות א) בשם האריז"ל: "תלמיד חכם מופלג שלומד לשמה, כתב האריז"ל שיאיר בו ניצוץ משה רבינו ע"ה, ואפשר שבא הרמז כי האותיות לשמה הוא למש"ה". הנה כי כן זהו שדקדקו לומר: "הוסיף משה יום אחד מדעתו", כדי שיקבלו את התורה ביום השבת לשמה בלי שום פניות, ויתקנו בכך את כל ג' המדרגות של עסק התורה שלא לשמה.

והנה מקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים יט-ו): "יראת ה' טהורה עומדת לעד". הרי מבואר שאם אדם עוסק בתורה ביראת ה' טהורה לשמה בלי שום פניות, הרי הוא זוכה שהתורה תתקיים אצלו לעד. וכן כתוב (משלי יב-ט): "שפת אמת תיכון לעד". הנה כי כן הרווחנו להבין מה שכתב ב"עבודת ישראל", כי משה רבינו רצה שיקבלו ישראל את התורה ביום השבת: "וכוונתו היתה כיון שיקבלו ישראל את התורה בקדושה הנפלאה זאת, ישמרו ויקיימו אותה לעולם ולעולמי עולמים".

הנה מה טוב ומה נעים לסיים מאמר זה, בביאור הטעם שבחר הקב"ה לסיים את התורה באות ל' - "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", על פי הידוע כלל גדול (ברכות יב): "הכל הולך אחר החתום". לכן חתם הקב"ה את התורה באות ל' שהיא רמז על המדרגה הגדולה לעסוק בתורה לשמה. וזהו פירוש הכתוב: "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", שהוסיף יום אחד מדעתו כדי שיקבלו ישראל את התורה בשבת, שהזמן מסוגל לעסוק בו בתורה לשמה בבחינת אות ל'.